

N:o 207.

Af herr **A. T. Carlheim-Gyllensköld**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t* angående *centralisering af hypoteksverket m. m.*

Jordbrukskreditens tidsenliga ordnande har länge varit ett önskemål i landtmannakretsar, då landtbruk genom utvecklingens gång numera icke kan drivas på de banor, som förr kunnat föra till gynnsamma resultat, men hvilka banor äro vidt skilda från de äldre såväl genom produkternas flerdubbelt ökade framställningskostnad som deras mångsidigare art och förädling.

Landtbrukets viktigaste, på samma gång som dess största, kreditanstalt, hypoteksverket, står dock i allt väsentligt med samma organisation som för 60 å 70 år sedan och har därigenom blifvit oberörd af landtbrukets utveckling, samt lämpar sig därför föga för nu inträdda förändrade förhållanden.

Handel, näringar och fabriker hafva fått sina kreditanstalter genom lagstiftning ändrade efter sina behöf, och på den rena bankverksamhetens område se vi snart sagdt årligen denna konsolidera sig genom sammanslutning af 2 å 3 enskilda banker för att bli kapitalstarkare och drifva sina affärer i större omfattning och mera verkligt finansiellt.

Någon sådan sammanslutning har dock aldrig varit ifrågasatt mellan hypoteksföreningarne och hypoteksbanken, utan de förra stå hvar för sig fristående endast som låneförmedlare och med ett löst samband med hypoteksbanken samt arbeta med en stor och dyr apparat, och dock ligger det nära till hands att centralisera hypoteksverksamheten hos hypoteksbanken och förvandla hypoteksföreningarne till af banken beroende kontor därunder med ett fåtal tjänstemän eller i likhet med enskilda banker med afdelningskontor. Därigenom skulle ovillkorligen både hypoteksbankens stora affärsverksamhet vinna för-

delar, bland annat genom frihet från omsorger om hypoteksföreningarna, och förvaltningskostnaderna, nu ensamt för de 10 föreningarna 377,000 à 380,000 kronor per år, ansenligt förminskas.

Men då denna fråga, såsom hypoteksinstitutionen är ordnad, strängt taget icke hörer till Riksdagens verksamhetsområde, förrän hypoteksverket själf eller Kungl. Maj:t föreslår reglementsändringar i dessa afseenden, så anföres detta endast som ett exempel på en del af de reformer, som vore önskvärda att utgå från Kungl. Maj:ts initiativ, och de skulle bereda jordbrukarna fördelar i flera hänseenden, särdeles däruti, såsom anfördt är, att hypoteksverkets förvaltningskostnader kunde betydligt reduceras, administrationen förenklas och större trygghet beredas delägarna för obehagliga öfverraskningar.

Jag öfvergår därför till att framhålla ett annat önskemål hos hypoteksdelägarna, hvilket kräver lagstiftningens mellankomst för att bereda dem en lättnad, eller inteckningsförnyelsens upphörande för hypotekslån.

Nästlidna års Riksdag beslöt efter Kungl. Maj:ts proposition, att allmänna hypoteksbankens obligationer skulle i likhet med statens vara stämpelfria och därigenom i utlandet ställas i paritet med statens obligationer. Detta var en god tjänst åt hypoteksverket och en fördel för alla ut- och inländska köpare af dess obligationer. Det kan väl icke vara obilligt att ifrågasätta, att statsmakterna ville göra de svenska hypotekslåntagarna, hvilka äro till antalet många fler än ägarne af hypoteksobligationer, den tjänsten att få inteckningsförnyelsen för hypotekslån upphäfd. Kostnaderna för dessa inteckningsförnyelser uppgå till afsevärda belopp, då de skola gäldas ensamt af låntagarna från 2 till 3 gånger under hvarje låns löptid och än fler, om låntagaren, såsom oftast sker, förnyar eller förlänger sitt lån.

Något hinder för att befria denna grupp af lån från inteckningsförnyelsen torde icke finnas, såvida det öfver hufvud finnes vilja att bereda hypoteksverkets låntagande jordbrukare denna lilla fördel, ty man måste fasthålla, att hypotekslånen, inteckningsförnyelsen förutan, äro omgärdade med särskilda bestämmelser i hypoteksreglementena, så att säkerheten för lånen är obestriddig.

Snarare skulle denna inteckningsförnyelses upphörande vara en fördel för utländska ägare af hypoteksbanksobligationer, både därigenom att lagstiftningen hos oss i detta fall blefve likformig med den i de andra länder, där hypoteksbanksobligationer äro placerade, och därför att inga ägare af dessa obligationer behöfva befara, att deras säkerhet kan förminskas, om det skulle inträffa, att några hypoteksreverser försummas att till inteckningen förnyas.

Skulle åter vid bifall till denna åtgärd, till hypoteksdelägarnes fromma, domarekåren lida minskning i inkomst, så torde statsverket vara i tillfälle att ersätta denna, samt ett annat rättsinstitut sättas i stället för inteckningsförnyelsens upphörande, ifall några hypoteksreverser förloras hos föreningarne.

På grund af det anförda hemställes, att Riksdagen måtte besluta aflåtandet till Kungl. Maj:t af en underdånig skrifvelse med anhållan,

att Kungl. Maj:t dels ville verka för en centralisering af hypoteksverket därhän, att hypoteksföreningarne upphöra med sin nuvarande fristående verksamhet och ombildas till afdelningskontor under allmänna hypoteksbanken, med eller utan riksbankskontoren i landsorten som uppbördsställen för hypotekslånens annuiteter, hvarigenom hypoteksföreningarnes förvaltningskostnader, hvilka drabba låntagarne oproportionerligt hårdt, må kunna anseeligt förminska, och dels att Kungl. Maj:t ville låta göra utredning, om och under hvilka villkor inteckningsförnyelse för hypotekslån måtte upphöra, samt om denna art af inteckningsförnyelses upphörande afgifva nådigt förslag till Riksdagen.

Stockholm den 17 februari 1905.

A. Th. Carlheim-Gyllensköld.
